

Вознюк О. В., Касянюк О. Ю. Педагогіка партнерства А. Г. Ривіна як інноваційний ресурс вивчення іноземних мов // Методичний експрес: Інноваційні технології навчання англійської мови: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних спеціальностей ЗВО, керівників гуртків англійської мови ЗДО та вчителів англійської мови початкових класів ЗЗСО. Житомир: Вид. "Євро-Волинь", 2021. С. 10-22.

1.1 ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА А. Г. РИВІНА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РЕСУРС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вознюк О. В.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті

Касянюк О. Ю.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти (Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Система О.Г.Ривіна подібна до Белл-Ланкастерської системи взаємного навчання як форми навчальної роботи, сутність якої полягала в навчанні більш старшими і більш досвідченими учнями учнів молодшого віку. Розробниками цієї системи стали незалежно один від одного Ендрю Белл і Джозеф Ланкастер.

Походження Белл-Ланкастерської системи можна пов'язати не з Америкою чи Європою, а з Індією, куди в 1787 році потрапив англійський священик Ендрю Белл, який читав проповіді британським воякам. Він відвідав Мадрас, де йому довірили піклування над притулком солдатських дітей-сиріт. Оскільки там не вистачало грамотних і професійних вчителів, старшокласникам довелося взяти на себе роль педагогів. Така методика взаємного навчання зацікавила священика, він знайшов її універсальною. У подальшому Е. Белл вирішив заснувати таку ж школу в Англії. У 1797 році Е.Белл видав книжку "Експеримент в освіті" ("*An experiment in education made in the asylum of Madras*"), в якій талановитий педагог ділився досвідом, отриманим в Мадрасі.

У подальшому на працю священика звернув увагу квакер Джозеф Ланкастер.

Белл-Ланкастерська система передбачала такий порядок освітнього процесу: спочатку вчитель займався зі старшими учнями (ці старші та більш успішні учні називалися моніторами),

які, отримавши певні знання, починали навчати їм, під керівництвом вчителя, більш молодших учнів. При цьому пояснення матеріалу молодшим школярам відбувалося на доступному їм рівні; така система стимулювала моніторів до самоосвіти.

Як засвідчила практика, належного навчання дітей Белл-Ланкастерська система не завжди забезпечувала, але стимулювала колективістський дух взаємодопомоги, чужий капіталістичним відносинам, тому широкого поширення як основна форма навчальної роботи не отримала. Однак ця система інтенсивно застосовувалася в низці країн (США, Великобританія, Франція та ін.) для навчання грамоти.

У Польщі Ланкастерського систему в першій чверті ХІХ століття впроваджував Ян Кржижановський. У Болгарії Белл-Ланкастерську систему ввів у педагогічну практику просвітитель Неофіт Рильський в 1935 році.

О.Г.Ривіну вдалося подолати негативні сторони Белл-Ланкастерської системи та побудувати свою, унікальну модель педагогіки співробітництва (партнерства).

Розглянемо історичне підґрунтя педагогічної системи О.Г. Ривіна.

У невеликому українському містечку Корнин (нині – селище міського типу в Україні, центр Корнинської селищної територіальної громади Попільнянського району Житомирської області), яке розташоване між Києвом і Житомиром, в 1918 р відбулася подія, яка хоч і залишилася для суспільства непоміченою, але для педагогіки і для розвитку освіти вона, на думку В.К. Дьяченка (учня О.Г.Ривіна), має світове значення.

В.К.Дьяченко пише, що всі вони, учні Олександра Григоровича Ривіна, порівнюють Корнинський досвід з тим, що два століття тому здійснив великий німецький педагог Й.-Г.Песталоцці, або з відомим всьому світові експериментом щодо формування нової людини, здійснений геніальним педагогом А. С. Макаренком.

На початку 1918 р кілька жителів невеликого містечка Корнин приїздили до Києва, щоб знайти для своїх дітей кваліфікованого педагога, який зміг би підготувати їх дітей за середню школу. О.Г.Ривін, якому йшов уже сорок перший рік, мав репутацію педагога-ерудита, майстра своєї справи, погодився і таким чином потрапив в Корнин.

Спочатку О.Г.Ривін займався лише з шістьма учнями, батьки яких його запросили і платили за педагогічну працю. Але

незабаром він вирішив включити в свою групу ще близько тридцяти учнів.

Всі учасники освітнього процесу займалися, як потім стали про них говорити, "від зорі до зорі". Склад учнів був строкатим, віком від 10 до 16 років: тут були учні на рівні нинішніх учнів четвертого класу, були і більш підготовлені, приблизно на рівні семикласників. У процесі навчання учні стикалися з труднощами щодо підручників і паперу, часто займалися в саду, на вулиці, у великій селянській хаті. Навчання тривало трохи менше десяти місяців, і за цей період учні просунулися в оволодінні програмами більше, ніж за 3-4 роки звичайного шкільного навчання. Потім багато з них успішно склали іспити за середню школу.

Мета, що була поставлена батьками учнів, полягала у підготовці дітей таким чином, щоб вони змогли скласти іспити нарівні з тими, хто вчився в гімназії, тобто за програмами середньої школи. Для цього, потрібно було знати російську мову і літературу, іноземну мову, математику, історію, географію, логіку, філософську пропедевтику та ін. Батьки, звичайно, не уявляли тієї воістину гігантською роботи, яку повинен був виконати запрошений учитель, який мав викладати всі шкільні предмети.

Як згадував О.Г. Ривін, "У той час мене охопив революційний пафос. Я готовий був працювати цілодобово. Спав мало, але втоми майже ніякої. Це було пристрасне горіння. Мій стан передавалося і моїм учням. Нас радували, надихали постійні успіхи".

Основними методами роботи були такі: три чверті часу матеріал пояснював О.Г.Ривін, проводився організаційний діалог; решта часу присвячувалася самостійній роботі і виступам учнів з коментарями вчителя. Постійне обговорення, суперечки виключали зубріння, натаскування, механічне запам'ятовування навчального матеріалу, який, по суті, досліджувався, а знання здобувалися у процесі пізнання світу.

Особливо приголомшливі успіхи були зроблені в розвитку учнів: підлітки, які і говорити майже не вміли, стали виступати з доповідями: про творчість видатних письменників-класиків, на філософські теми, про явища природи, з питань історії тощо. Учні навчилися міркувати, доводити, відстоювати свою точку зору, брати участь в дискусіях; вони стали оповідачами, вміли правильно ставити запитання співрозмовнику; у них розвивалося аналітичне мислення, у всіх пробуджувалися викладацькі здібності. Деякі з них стали проявляти неабиякі математичні здібності, інші проявили схильність писати твори, всі учні

просунулися в ораторському мистецтві. І все це відбулося за десять місяців.

Корнинська школа О.Г. Ривіна припинила свою роботу в силу воєнного стану, який мав місце у той час.

Але диво сталося, це зрозумів О.Г.Ривін, який назвав метод, який він застосував у навчанні підлітків, "талгенізмом" (від слів "талант" і "геній"). Таким чином, Корнинський досвід на початку 20-х років ХХ століття під назвою "метод талгенізма" і набув поширення. Одні до цього факту поставилися з цікавістю, але переважна більшість педагогів того часу – скептично. Просто не вірили, вважали, що все це вигадки. Були й такі, які оголосили О.Г.Ривіна людиною божевільною. Хто були ті люди, які так поспішно засудили відкриття О.Г.Ривіна? Це були педагоги дореволюційної гімназії, земської школи, тобто люди старого режиму, фанатики класно-урочної системи.

Постає питання про те, яким чином здійснювалося навчання в школі О.Г.Ривіна, чим воно відрізнялося від того, що робилося в інших школах, що нового вніс в практику навчання О.Г.Ривін, як йому вдалося уникнути елементарного натаскування, зубріння?

О.Г.Ривін не мав педагогічної освіти. Він навчався в Одеському політехнічному інституті, але не став інженером, а зайнявся педагогічною роботою. Він став учителем, але з інженерним мисленням. Ще в 1911 році його зацікавило питання: чому у сфері фізичної праці настає час механізації та автоматизації виробництва, а навчальна розумова праця виконується по-старому, коли вчитель навчає відразу всіх, цілу групу школярів, всіх однаково, як стадо. О.Г.Ривін назвав таке загальноприйняте навчання "стадним".

Постало питання щодо полегшення праці вчителя, щодо знаходження методів, які б, одночасно, зробили працю педагога більш результативною, коли учні мають витратити часу і сил менше, а знати і вміти більше, коли оволодіння науками має проходити швидше і в той же час якісніше.

Розглянемо, що нового ввів О.Г.Ривін у педагогічну науку і практику. На перший погляд нічого або майже нічого. Він ввів співробітництво/партнерство учнів один з одним. Можуть сказати: а хто цього не знав раніше? Всьому світові відома белл-ланкастерська система, а також бригадний (бригадно-лабораторний) метод, метод кооперативного навчання.

Метод О.Г.Ривіна – це не відродження белл-ланкастерської системи і це не бригадна форма організації навчальної роботи. Те, що використав великий педагог для шкільної практики і для

педагогічної теорії, було явищем принципово новим. Учні О.Г.Ривіна працювали в парах і дуже рідко працювали групами. За словами великого педагога, групові заняття займали не більше 20% часу. Навчальні пари не були постійними, навпаки, їх склад постійно змінювався. Виходило так, що кожен учень по черзі працював з усіма іншими учнями групи. Відтак, певний учень в процесі навчання працював з кожним учнем групи окремо, він кожного при цьому чомусь навчав і чогось у кожного учня вчився. Якщо ж взяти всю групу, то всі працювали з цим певним учнем немов би по черзі. Таку організацію навчальної роботи в 70-і роках ХХ століття назвали роботою учнів у парах змінного складу [2; 3].

При цьому О.Г.Ривін давав різні назви своєму методу: "організований діалог", "Корнинський діалог", "асоціативний діалог", "метод діалогічних сполучень".

Робота учнів в парах змінного складу – це не стільки метод, скільки форма організації навчальної роботи. Сама по собі ця форма не могла бути застосована в навчанні, необхідною була розробка певної методики щодо змісту навчання. О.Г.Ривін вже в 1918 році здійснив спроби розробити методику вивчення наукових статей (текстів), вирішення завдань та ін., що складало своєрідну "техніку занять" – систему роботи, яка, в принципі, суперечила усім загальноприйнятим уявленням і поняттям про навчання. Він виходив не з якоїсь вже відомої теорії, а самостійно шукав, як зробити роботу учня ефективною, максимально результативною і в той же час розвантажити вчителя.

Відтак, О.Г.Ривін працював як учитель-практик, практик-дослідник, діяв так, як в далекій Америці Едісон, який створив приблизно в той же час першу електричну лампочку, здатну тривалий час світити і не згоряти. Багато що відбувалося шляхом проб і помилок, оскільки теорії, яка могла б підказати, спрямувати практичні дії, у О.Г.Ривіна не було. Її створили набагато пізніше.

Відтак, О.Г.Ривін поставив завдання щодо того, як вивчати нові теми за різними підручниками з учнями різного віку і різної підготовки, як розповідати і пояснювати всім одночасно нову тему під різним кутом зору. Це завдання було розв'язане через освітню практику, коли всім учням давалися різні теми, які ці учні мали вивчити самостійно.

Особистий досвід і вся попередня педагогічна практика переконали О.Г.Ривіна в наступному: ***учень засвоює швидко і якісно лише те, що тут же після отримання нової інформації застосовує на практиці або передає іншим.***

Таким чином, інформація перетворюється на знання, вміння, навички, які у комплексі формують певні компетентності. Відтак, учень застосовує і розповідає, пояснює іншим навчальний матеріал до тих пір, поки сам не опанує новим знанням або умінням досконало [1]. Цей принцип постав головним постулатом, законом педагогічної системи великого педагога.

І якщо для О.Г.Ривіна це було законом, це повинно було стати законом і в діяльності кожного учня. Дієвість такого закону підтверджувалася практикою сотні і тисячі разів. У дитинстві і юності О.Г.Ривін сам так вчився, і це приносило чималий успіх. Але ось перед ним учні та підручники, які потрібно вивчити. Підручники складаються з багатьох параграфів, статей. Якщо кожному учневі дати окрему статтю (параграф), то вона буде опрацьовуватися різним чином, знання в основному будуть слабкими. О.Г.Ривін вводить поабзацне опрацювання кожної статті, кожного тексту (параграфа). При цьому всі учні працюють не з одним і тим же матеріалом, а у кожного своя стаття (свій параграф). Іноді одночасно вивчається стільки різних тем (статей), скільки в групі учнів. Як же в такому випадку учні працюють один з одним?

Методика, яку запропонував А.Г.Ривін, є одночасно найпростішою і найскладнішою. Найпростішою, тому що кожен учень, опрацювавши свою статтю (текст), складає її план. Складність полягає в тому, що учень опрацьовує статтю (текст) не один і не просто в парі, а працюючи з учнями по черзі. Якщо перший абзац (приблизно 5-12 рядків) він опрацьовує з одним учнем, то другий абзац (приблизно такого ж обсягу) він вже студіює з іншим, потім з третім і т.д.

Розглянемо, у чому полягає робота з першим партнером. Хтось із учнів пари (будь-якої) читає перший абзац тексту, а потім обидва приступають до його аналізу, який передбачає такі питання: Про що йдеться в цьому абзаці? Яка назва пропонується? Чому ти вважаєш, що ця назва висловлює зміст абзацу? Чи не можна дати більш точну назву?

Учні під час обговорення заголовків іноді по кілька разів перечитували текст, сперечалися, відкидали один заголовок і шукали інший, шліфували словесне формулювання заголовка. Раз від разу виникала напружена "розумова бійка", "мозковий штурм". При першій зустрічі опрацьовується тільки один перший абзац, потім пара розпадається, кожен знаходить собі нового партнера.

Постає питання про те, як відбувається робота з іншим партнером. Спочатку партнери обмінюються зошитами, запитують: "Слухати або розповідати?" Якщо партнер відповідає: "Слухати", то інший учасник заняття повинен покласти статтю (книгу) посередині і розповісти те, що він пропрацював з першим партнером. Якщо щось забуде, можна відтворити необхідне тут же за допомогою книги. Потім, якщо немає запитань, то хтось із партнерів читає вголос другий, наступний абзац, до якого підбирається найбільш адекватна назва, і якщо партнери погоджуються, то назва записується у зошит одного з партнерів. Після цього партнери переходять до такої ж роботи за текстом іншого партнера.

Закінчивши роботу над черговим абзацом, партнери розходяться і починають роботу з третім партнером, обмінюються зошитами, з'ясовують, хто розповідає, а хто слухає виклад змісту вже опрацьованих абзаців (частин) по своїй статті; далі відбувається обговорення заголовків (пунктів плану), запис в зошит власника теми і потім – робота з текстом напарника, сигнал про закінчення роботи в даній парі, перехід і робота з новим партнером.

Поговоримо про методику **партнерської співпраці** в кожній парі.

По-перше, відбувається виклад того, що було опрацьовано з попередніми товаришами (зрозуміло, за винятком першого учня, з ким починалось заняття).

Потім, читання і обговорення наступного абзацу (частини тексту, що являє собою дещо логічно ціле, закінчене, і не перевищує 11-12 рядків).

Вироблення формулювання питання, заголовка (пункту плану або тези), адекватних змісту опрацьованого абзацу.

Запис питання (заголовка або тези) в зошит господаря теми. Записується тільки те, з чим згоден той, хто веде тему. Найбільш бажаним є план у вигляді називних пропозицій. Якщо складається план у вигляді запитань, то при цьому усувається необхідність напруженого спору, обговорення, оскільки питання формулювати легше, ніж називні пропозиції-заголовки. Формулювання у вигляді розгорнутих пропозицій (тез) мало себе виправдовують, оскільки вони зазвичай виявляються громіздкими і їх запис забирає багато часу.

подамо приблизний план, складений в процесі роботи учнями за статтю "Погляд на космічне майбутнє"

1. Дві точки зору з питання освоєння космосу.

2. Приклади співпраці в космосі.
3. Оптимістичні оцінки співпраці в космосі вчених США.
4. Ефективні шляхи міжнародної співпраці в космосі.
5. Дослідження планети Марс за допомогою безпілотних кораблів.
6. Можливості польоту на Марс інтернаціонального екіпажу.

Постає питання щодо того, з якого класу можна застосовувати метод поабзацного опрацювання текстів (статей). Досвід роботи ще в 50-і роки ХХ століття показав, що така методика може бути успішно застосована вже в кінці (з четвертої чверті) II класу. Тим більше успішно йде робота за методикою О.Г.Ривіна з учням III класу. При цьому ця методика дуже ефективно може бути використана учнями IX-X класів і навіть студентами вищих закладів освіти під час вивчення майже всіх наук/предметів: історії, суспільствознавства, фізики, хімії, біології, психології, філософії, математики тощо.

У класі одну і ту ж тему беруть не один, а два-три учня, які починають з того, що звіряють свої плани, з'ясовують причини розбіжностей у формулюваннях назв, уточнюють своє розуміння тексту з розумінням товариша, напарника, потім опрацьовують спільно вже не по одному абзацові, а по два абзаци, дають їх назви і записують їх один одному в зошит.

Особливе значення має при опрацюванні тексту (статті) остання зустріч. Якщо я, наприклад, як учень V класу із ботаніки на колективних заняттях проробляю тему "Поширення плодів і насіння", то під час останньої зустрічі я викладаю зміст всієї статті, відповідаю на всі запитання товариша і підручника; якщо є по темі практичне завдання, то разом з партнером його виконую.

Пропрацювавши спільно останній абзац, учень повідомляє черговому диспетчеру і вчителю про завершення своєї роботи. Тепер учень з даної теми готовий виступати в малій або великій групі, а може здати її в порядку заліку вчителю або комусь із старших учнів.

Є й інші варіанти як звіту по темі, так і залучення учня для навчання даної теми інших учнів.

Метод поабзацного опрацювання текстів, запропонований О.Г.Ривіним, далеко не єдиний, який він розробив і застосував на колективних заняттях. Багато прийомів і методик розроблялися вже після О.Г.Ривіна.

У цілому, методика О.Г.Ривіна розрахована на перехід від групового способу навчання до колективного, при цьому

колективна форма організації навчальної роботи і всі пов'язані з цією формою методики потрібні для того, щоб перейти до колективної педагогіки, що передбачає докорінну перебудову освітнього процесу як такого.

Педагогічна система О.Г.Ривіна була творчо розвинена В.Ф.Шаталовим та А.С.Границькою.

В. Ф. Шаталов описує прийом, який він зазвичай використовує перед іспитами. Спочатку протягом уроку (45 хв) він відповідає на всі питання екзаменаційних білетів. В. Ф. Шаталов таку роботу називає "лекція". Він пропонує всім учням підготуватися, і на наступному уроці бажаючі відповідають біля дошки на будь-яке питання з екзаменаційних білетів. Приготувавши всі необхідні записи та креслення (зазвичай людина 8-10), учні відповідають – кожен на своє питання. Відмінна відповідь біля дошки дає учневі право екзаменувати всіх решту, але тільки з цього питання. На стенді вивіщується відомість. У ній по вертикалі (стовпчиком) – прізвища учнів, а по горизонталі – питання, по якому екзаменує своїх товаришів той чи інший учень (вона зафарбовується яскравим кольором). Всі бачать, кому з учнів можна здати міні-іспит з одного єдиного питання. У класі всі стають екзаменаторами та всі дають відповіді. Учитель теж не сидить склавши руки. Деяким учням він надає право відповісти на два, три або чотири питання. Хто відповів відмінно, тому дозволяється приймати іспит вже не по одному, а по декількох питань або навіть за кількома екзаменаційними білетами. Це усуває черги до екзаменаторів і можливі конфлікти: не хочеш відповідати одному екзаменатора – вирушай до іншого.

Так проходять такі, як називає їх В. Ф. Шаталов, незвичайні два-три уроки. Зовні клас – вулик: всі розмовляють, переміщуються, шумлять. Для необізнаного – ералаш, а для професіонала – насолода. Кожен екзаменатор, вислухавши відповіді товаришів, ставить їм оцінки. "Перевірено, що учні запитують один одного суворіше, ніж учитель" (В. Ф. Шаталов). Вони показують позначки вчителю і проставляють в загальну відомість, осередки, які починають заповнюватися, як бджолині соти. Остаточна заповнена вважається тільки та клітинка, в якій стоїть "п'ять". Ця оцінка виставляється кульковою ручкою або фломастером. Всі інші – олівцем або зовсім не виставляються, якщо того не бажає сам учень, що відповідає. Спостереження підтверджують один і той же факт: учні охоче працюють не тільки на уроках, а й у позаурочний час. До цього їх ніхто не примушує,

але заборон теж немає. При такій роботі всі працюють з усіма: хлопчики, дівчатка, що відстають, відмінники – немає ніякого значення, все перемішується в єдиний переможний процес, в єдину колективну роботу.

Проходять два-три уроки, і в відомості майже не залишається порожніх клітинок. У основної маси учнів на всю довжину рядків стоять одні п'ятірки. Навіщо таким учням ще готуватися до іспитів, якщо вони на всі екзаменаційні питання відповіли, і тільки на "п'ять"? Їм залишається тільки виконати завдання або зробити розбір пропозицій. Тому на іспитах звичайна картина: учень бере білет, читає його зміст і тут же заявляє, що він може відповідати на питання білету відразу, без підготовки. Для таких учнів іспит перестає бути лотереєю: вони готові відповідати вже до іспиту на всі питання екзаменаційних білетів, кожен квиток для них виграшний [5].

Аналогічну методику в 1968 році розробила доцент МДПІМ ім. Моріса Тореза А.С.Границька (автор адаптивної системи навчання в школі). У неї це пов'язано зі задачею і прийомом позааудиторного читання. Крім текстів, які вивчаються на аудиторних заняттях, готуються ще тексти, за якими учневі (студентові) дається завдання: прочитати текст із загальним розумінням змісту та відповісти на запитання вчителя, коротко викласти зміст прочитаного. Зазвичай, кожен зі студентів готує, наприклад, десять текстів і проробляє по кожному тексту відповідну роботу, щоб перевірити групу з 10 чоловік, викладачеві нерідко доводиться проробляти величезну роботу: прослухати читання студентами 100 текстів і провести відповідно стільки ж співбесід. Якщо викладач, наприклад, почне перевірку групи о 14.00, то закінчити її йому доведеться десь опівночі. І при цьому він не в змозі докладно все перевірити через втому і через нестачу часу, який виділяється на кожного.

А.С.Границька розробила методику, яка значно скорочувала час роботи, активізувала роботу студентів і забезпечувала підвищення якості перевірки. Вона докладно розмовляла з кожним, але тільки по одному тексту, готувала його до того, щоб через кілька днів він зміг зробити досить ретельну перевірку за своїм текстом всіх інших дев'яти осіб. У день заліку кожен студент робив подвійну роботу: він перевіряв всіх своїм текстом і здавав залік кожному з них по іншим дев'яти текстам. Тому, якщо починали здавати позааудиторний читання в 15.00, то вже до 18.00 все закінчувалося [4].

При цьому якість перевірки та якість засвоєння іноземних текстів, фразеології, нових слів підвищувалася. Багато викладачів іноземної мови і сьогодні успішно застосовують методику, розроблену А. С. Границькою, яка в принциповому відношенні близька, хоча і нетотожна, методиці В.Ф.Шаталова: відмінність їх методик або прийомів – в специфіці предметів [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вознюк А.В. Постнеклассические рубежи педагогики будущего: учебное пособие. Житомир: Koob publications, 2019. 1152 с.
2. Гонтаровська Н. Б. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини : [монографія] /Н. Б. Гонтаровська. – Дніпропетровськ : Дніпро-VAL, 2010. – 623 с.
3. Мельник Н.І. Іншомовна компетентність як пріоритетний напрям у змісті професійної підготовки педагогів у країнах Європи // Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5 лист. 2015 р.). – К., 2015. – С. 201–207.
4. Методика навчання іноземної мов у середніх навчальних закладах: підручн. / Колектив авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.
5. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; [за ред. С.Ю.Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2015. – 444 с.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть педагогічні системи, подібні до педагогічної системи О.Г. Ривіна. Хто із вітчизняних педагогів розвинув метод О.Г. Ривіна?
2. Чому свою педагогічну систему О.Г.Ривін назвав "телгенізмом"?
3. Яким чином здійснювалося навчання в школі О.Г.Ривіна, і чим воно відрізнялося від того, що робилося в інших школах?
4. Що нового вніс в практику навчання О.Г.Ривін?
5. Як О.Г.Ривіну вдалося уникнути елементарного натаскування та зубріння?

Тест для самоконтролю №1

Виберіть правильну відповідь:

1. Суть методу "телгенізму" полягала в тому що він:
 - а) вимагав заучування великої кількості цікавої інформації;
 - б) передбачав взаємне навчання учасників освітнього процесу;
 - в) передбачав залучення багатьох викладачів до навчального процесу.

2. Суть Белл-Ланкастерської системи полягала у:
 - а) обміні думками вчителя і учнів;
 - б) заучуванні великої кількості цікавої інформації;
 - в) навчанні більш старшими і більш досвідченими учнями учнів молодшого віку.

3. Де виникла Белл-Ланкастерська система?
 - а) в Індії;
 - б) в Англії;
 - в) в Америці.

4. Яку книгу видав Е. Белл в Англії?
 - а) "Школа пам'яті";
 - б) "Експеримент в освіті";
 - в) "Нові рубежі навчання".

5. Який польський педагог використовував Белл-Ланкастерську систему?
 - а) Неофіт Рильський;
 - б) Ян Кржижановський;
 - в) Джозеф Ланкастер.

6. Хто такі монітори?
 - а) Вихователі, що слідкували за дисципліною у класі;
 - б) Старші та більш успішні учні;
 - в) Чергові учні.

7. Скільки часу тривало навчання у школи О.Г.Ривіна?
 - а) Трохи менше десяти місяців;
 - б) 8 місяців;
 - в) 6 місяців.

8. Хто за освітою був О.Г.Ривін?

- а) Інженером;
- б) Педагогом;
- в) Фізиком.

9. Скільки відсотків навчального часу займали групові заняття у рамках системи О.Г.Ривіна?

- а) 80%;
- б) 20%;
- в) 50%.

10. Хто творчо розвинув педагогічну систему О.Г.Ривіна у царині викладання іноземних мов?

- а) В.К.Дьяченко;
- б) В.Ф.Шаталов;
- в) А.С.Границька.